

Szerződés relatív hatálytalanságának megállapítása a kényszertörlési eljárással kapcsolatban

A kényszertörlési eljárás szabályait 2012. március 1. napjától tartalmazza a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.). Azonban a törvényalkotó 2012. július 16-ával akként módosította a vonatkozó rendelkezéseket, hogy a 2012. március 1-jén folyamatban lévő **kényszer-végelszámolásokban** és a 2006. július 1-jén már folyamatban lévő, be nem fejezett végelszámolásokban **szűk kivételtől eltekintve**, a végelszámoló **2013. január 1-jéig kényszertörlési eljárás megindítását kell, hogy kezdeményezze** [Ctv.131/A.§ (1) bekezdése].

A kényszertörlési eljárásban hitelezői igény nyilvánírtásba vételére, kielégítésére a Ctv. alapján nem kerülhet sor. Ha van a költségeket fedező vagyona a cégnek akkor a Cégbíróság kezdeményezi a felszámolást. **Ha a cégnek nincs vagyona és törlik a cégnyilvántartásból, akkor** a Ctv.118/A.§ alapján a volt vezetővel, taggal szemben **per** lehet **indítani** a felelősség megállapítása és a követelés megtérítése iránt. **Azonban** mivel a felelősség alapjául szolgáló magatartások többsége a 2012. évben kezdeményezett eljárásokkal kapcsolatban 2012.03.01. előtti, ezért **a visszamenőleges hatályú jogalkalmazás tilalma miatt** (jogszabály a hatálybalépését megelőzően tanúsított magatartást nem minősíthet jogellenessé), nem szolgálhat a felelősség alapjául, ami miatt **per sem indítható**.

Szerződés relatív hatálytalanságának megállapítása iránti per

A kényszertörlési eljárásban, ellentétben a felszámolási eljárással **végrehajtás foganatosítható**. Az adóhatóság az adótartozás fedezetének elvonására irányuló szerződés relatív hatálytalanságának megállapítása iránti igényét bírósági úton érvényesítheti [a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény

(Ptk.) 7.§ és 203.§ és BH 2010.334]. Az adóvégrehajtás során tipikusan az **ingatlan-nyilvántartás (TAKAR-NET) teljes tulajdoni lap másolatának (nem szemle), a gépjármű-nyilvántartás (GIR), illetve a céginformációs rendszer (Céginfo, IM-Online) adatai alapján lehet észlelni a kielégítési alap elvonását**, hiszen ezek a nyilvántartások az adós tulajdonában volt vagyontárgyakat (pl.:gépjármű, ingatlan, üzletrész, részvény) is feltüntetik. Az adós vagyonaiba tartozó elidegeníthető dolog lehet az adóst illető követelés, forgalomképes vagyoni értékű jog (pl.: önkormányzati bérlakás bérleti joga) is [Legfelsőbb Bíróság (Kúria) 1/2011.(VI.15.) PK véleménye]. Ez a vagyontárgy a hitelezői követelések behajtása végett ugyanúgy (adó) végrehajtás alá vonható, mintha a szerződést nem kötötték volna meg, és így a kérdéses vagyontárgy tulajdonosa továbbra is az adós volna [BH.1995.5, BDT.2001.417].

Az előbbiekre tekintettel elsődlegesen azt indokolt megvizsgálni, hogy a **Ptk. 203.§-a** szerinti a **szerződés relatív hatálytalanságának megállapítása, adóvégrehajtás túrése iránti per** a nyilvántartások alapján a végrehajtást megelőzően elidegenített vagyontárgyak tekintetében indítható-e. Ezen per kezdeményezésére a gazdálkodó szervezet törlését megelőzően van mód, tehát addig a kényszertörlési eljárásban az illetékes cégbíróságnak a törléshez való hozzájárulás nem adható meg, ameddig a per folyamatban van. Ilyen esetben a fedezetelvonás gyanúja miatt a felszámolás kezdeményezése sem kérhető [Ctv. 62.§ (4) bekezdés, 118.§ (1) és (7) bekezdés].

A Ptk. 203. § (1) bekezdésének törvényi rendelkezése a fedezetelvonás szerződési formáját említi, azonban Ptk. 199. §-a alapján (az egyoldalú nyilatkozatokra – ha a törvény kivételt nem tesz – a szerződésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni) **egyoldalú jogügylet alapján is bekövetkezhet** olyan fedezetelvonás, amely az ügylet relatív hatálytalanságának a megállapításához vezethet. Így a díjkitűzés (Ptk. 592. §) és a kötelezettségvál-

lálás közérdekű célra (Ptk. 593. §) is járhat a relatív hatálytalanság jogkövetkezményével.

A hatáskörrel, illetékességgel rendelkező bíróság, a pertárgyérték, illetve a képviselő

A fedezetelvonó szerződés hatálytalanságának a megállapítása iránt indított per - a pertárgy értékének a megállapítása szempontjából - a követelés biztosítása iránti pernek minősül [a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 24.§ (2) bek. f) pontja]. Ebből következően a pertárgy értéke főszabályként a követelés összege, a fedezetelvonó szerződés értéke pedig csak akkor jön számításba, ha az ennél kisebb (Pp. 24. §) [EBH2009. 1966]. Mivel a Nemzeti Adó-és Vámhivatalt (NAV) az Itv.5.§ (1) bekezdés c) pontja és (2) bekezdése alapján teljes személyes illetékmentesség illeti meg, ezért nem kell illetéket előlegeznie, illetve viselnie. Erre a keresetlevélben hivatkozni kell. A Pp. 25.§ (4) bekezdése alapján a pertárgyérték meghatározásánál a főkövetelés járuléka (kamat, költség stb.) figyelmen kívül maradnak. Erre figyelemmel mivel a késedelmi pótlék a főkövetelés járulékának tekintendő, ezért azt a pertárgyérték megjelölésénél figyelmen kívül kell hagyni. Ha a késedelmi pótlékkal csökkentett követelés összege kisebb mint az elvont vagyontárgy értéke, akkor az lesz a pertárgyérték.

A járásbíróóság előtti eljárásban nincs kötelező jogi képviselő, ezért az illetékes adóigazgatóság ügyintézője külön meghatalmazás nélkül munkáltatói igazolványával igazolt módon képviselheti a NAV-ot. Amennyiben a pertárgyérték (akkor, ha a per tárgyának értéke a harmincmillió forintot meghaladja) alapján a törvényszék hatáskörébe tartozik a per, akkor a jogi képviselő kötelező. Kötelező jogi képviselő esetén a NAV mint peres fél nevében kizárólag az adóhatóság alkalmazásában álló jogtanácsos vagy olyan jogi szakvizsgálóval rendelkező jogi előadó járhat el, aki a jogi szakvizsga megszerzését igazoló okirat közjegyző által hitelesített másolatát az eljárásban történő első jelentkezésekor a bíróságnak bemutatja, illetve megküldi [Pp.73/C.§ (1) bekezdés b) pontja, (2) bekezdés c) pontja és (4) bekezdése].

A peres felek

A per **felperese a követelés jogosultja (pl.:NAV)**, akinek kielégítési alapját a perben kifogásolt ügylet részben

vagy egészben elvonja. **A fedezetelvonó ügyletet kötő adós és a vele szerződő fél lesznek az alperesek** akikkel szemben a pert meg kell indítani. Ha a fedezetelvonás egyoldalú jogügylettel valósul meg akkor csak az adóssal szemben kell a pert megindítani. Amennyiben a perben hozott döntés a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne akkor kötelező a perben állás [Pp.51.§ a) pont]. Tehát akinek a szerződéssel érintett vagyontárgyon valamilyen joga áll fenn (jelzálogjog, haszonélvezeti jog, használati jog stb.) azt alperesként perbe kell vonni, amivel kényszerű pertársaság jön létre. Amennyiben valamennyi érintett perbe vonása nem történik meg, akkor a bíróság a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el fogja utasítani [Pp.130.§ (1) bek. g) pont].

A fedezetelvonás megállapításának feltételei

A kötelezettel szemben fennálló követelés megléte előfeltétele a szerződés fedezetelvonó jellege megállapításának. A követelésnek **a fedezetelvonó szerződés megkötésekor** már léteznie kell, az azonban **nem szükséges, hogy a követelés** ekkor már lejárt, **esedékes követelés legyen**. A követelés akkor minősül igénynek, ha az már keresettel érvényesíthetővé válik. **Elegendő** tehát, **ha a követelés** a fedezetelvonás megállapítása iránti **per megindításakor** van az igény állapotában, vagyis akkorra **válik esedékes-sé, lejárttá**. Az adótartozás már akkor esedékessé válik, tehát az igény állapotába kerül, amikor az adótörvényekben meghatározott időpontok eredménytelenül telnek el, az adózó önkéntes adóbevallási és befizetési kötelezettségét nem teljesíti. **A bevallási kötelezettséggel érintett időszak kezdő időpontjától kezdve a NAV-nak követelése keletkezik** az adózóval szemben (Kúria Pfv.VI.21.401/2011/7. sz. ítélete). Nem állapítható meg a szerződés fedezetelvonó jellege, ha a jogosult követelése a szerződéskötést követő időpontban keletkezett.

A szerző fél marasztalásának **további előfeltétele annak vizsgálata, hogy a szerződéskötéskor az adós rendelkezett-e, illetve rendelkezik-e olyan egyéb vagyonnal**, amely a jogosult követelésére részben, vagy egészben fedezetet nyújt(ott). Ha a szerződéskötéskor rendelkezett ilyen más vagyontárggyal, ami fedezetet jelenthetett volna az adótartozásra, azonban a végrehajtás előtt ezt is elvonták, akkor a per ezen vagyontárgy tekintetében folytatható le. Ha például az adós az ingatlanát

elajándékozta, azonban a gépjárművét nem és ez is elegendő fedezete az adótartozásnak, akkor az ingatlan elajándékozása miatt nem indítható per. Ha ezt követően a gépkocsit is elajándékozta és más vagyontárgya nincs, akkor a gépjármű ajándékozási szerződés relatív hatálytalanságának megállapítása kérhető a bíróságtól. A fedezetelvonó jelleg mellett a fedezetül szolgáló egyéb vagyon hiányára is a NAV-nak kell a perben hivatkoznia. Az egyéb vagyon hiánya a teljes körű adóvégrehajtás eredménytelenségével bizonyítható. Önmagában a szerződés visszterhes jellege nem jelenti azt, hogy a szerződés eredményeként az adótartozás fedezete az adós rendelkezésére áll. Az egyéb vagyon hiányával kapcsolatos bizonyítással szemben a kötelezett ellenbizonyítással élhet. Ha az ellenbizonyítás sikerre vezet a kereset elutasításának van helye akkor is, ha egyébként a kötelezett és a szerző fél közötti szerződést a felek a fedezetelvonás szándékával kötötték meg.

Az előbbi feltételek [a szerződéskötéskor a követelés, a perindításkor az igény fennállása és a kielégítési alap elvonása] megállapíthatósága mellett a Ptk. 203. § (1) bekezdése alapján **további vagylagos feltételeknek is teljesülniük kell** ahhoz, hogy a szerződésnek a jogosulttal szembeni hatálytalansága megállapítható legyen. Az egyik ilyen feltétel az, hogy a szerző félre a szerződésből **ingyenes előny** származzon (pl.: ajándékozás). Ha az ingyenes előnyszerzés megállapítható, a szerző fél jó-, **vagy rosszhiszeműségének vizsgálata** már nem szükséges, mert az ingyenesség ténye elegendő a fedezetelvonás megállapításához feltéve, hogy az egyéb törvényi feltételek is teljesülnek.

A bírói gyakorlat értelmében a szerző fél akkor minősül **rosszhiszeműnek**, ha a szerződéskötéskor tudott, vagy **tudnia kellett a kötelezettet terhelő követelésről** és emellett arról is, hogy a szerződéssel a jogosult kielégítési alapját részben, vagy egészben elvonják. Tehát **tisztában kell lennie** az adós vagyoni helyzetével, azzal, **hogy vagy nincs egyéb vagyontárgya, vagy ha van, az nem elegendő a tartozás fedezetére**. Ezen tudást a Ptk.203.§ (2) bekezdésében említett vala-

mennyi törvényi vélelemmel érintett **személy tekintetében vélelmezni kell**.

A Ptk.203.§ (2) bekezdése szerint, ha valaki hozzátartozójával vagy olyan jogi személlyel (tehát pl.: Kft.-vel, Rt.-vel, de pl.: nem Kkt.-val vagy Bt.-vel), amellyel való viszonyában többségi befolyás áll fenn (Ptk.685/B.§), továbbá ha a jogi személy a tagjával vagy vezető tisztségviselőjével, illetve annak hozzátartozójával köt ilyen szerződést, a rosszhiszeműséget, illetve az ingyenességet vélelmezni kell.

Ezen felül vélelmezni kell a rosszhiszeműséget és az ingyenességet, ha a jogi személy adós egy másik jogi személlyel (szerző fél) köt szerződést, feltéve, hogy mindkét jogi személy azonos természetes vagy jogi személy befolyása alatt működik, akkor is, ha közvetlen vagy közvetett többségi befolyás nem áll fenn.

A legutóbbi esetben a rosszhiszeműség és az ingyenesség vélelme megállapítható tehát akkor, ha pl.: az adós „A” Rt. adásvételi szerződést köt „B” Kft.-vel mint szerző féll. A „C” Kft. az „A” Rt.-ben, míg a „D” Rt. a „B” Kft.-ben a szavazatok kisebb részével rendelkezik, addig az „E” Kft. a „C” Kft.-ben és a „D” Rt.-ben is rendelkezik a szavazatok kisebb részével.

Annak kétséget kizáró bizonyítása, hogy a követelésről nem tudott, illetve nem volt tisztában az adós vagyoni helyzetével, a szerződés fedezetelvonó jellegével a törvényi vélelemmel érintett szerző felet (II.r. alperest) terheli. Amennyiben a vélelem megdöntését a II. r. alperes pl.: hozzátartozók, közeli barátok tanúvallomására próbálja alapozni, akkor a NAV-nak mint felperesnek indokolt hivatkoznia arra, hogy a tanúk a közeli viszony miatt nem képesek elfogulatlan vallomást tenni, ezért tanúvallomásuk a vélelem megdöntésére nem lehet alkalmas.

Ha a szerződő felek rosszhiszeműsége vélelmezhető, azonban a szerződés (pl.: ingatlan adásvételi) visszterhes volt és **az ellenszolgáltatás (pl.: pénz) kifizetése bizonyíthatóan megtörtént** (pl.: adós bankszámlakivonattal bizonyítja a pénz átutalását) **akkor főszabályként a szerződés relatív hatálytalansága nem állapítható meg**, hiszen a fedezet (ingatlan) helyébe fedezet (pénz) lépett.

Az ingyenesség törvényi vélelmét [Ptk.203.§ (2) bekezdés] az alperesek azzal nem dönthetik meg, hogy egybehangzóan kijelentik, hogy pl.: a vételár kifizetése megtörtént, hiszen ez nem bizonyíték, hanem csupán az alperesek nyilatkozata. Az sem alkalmas az ingyenesség vélelmének

megdöntésére, ha a teljes bizonyító erejű ügyvédi magánokiratba foglalt adásvételi szerződés azt tartalmazza, hogy a szerződő felek (az ügyvéd előtt) kijelentik, hogy a vételár teljes összege megfizetésre került. Hiszen ez is csupán az alperesek korábbi egybehangzó nyilatkozata. Az ügyvéd tanúkénti meghallgatása során a kijelentés megtörténtét igen, a pénz előtte történő átadását valószínűleg nem fogja tanúsítani.

A szerző fél rosszhiszeműségét megalapozza, ha az ellenszolgáltatás (pl.: pénz) valós ugyan, a szerző fél azonban tudja, hogy a végrehajtással jól megragadható vagyontárgy elidegenítése azért történt, hogy a befolyt pénzt a kötelezett a jogosult (NAV) elől elvonja. Ez az eset fordul elő pl.: akkor, ha az adós cég a vezető tisztségviselőjével-tagjával köt pl.: ingatlan adásvételi szerződést, az ellenértéknek a megfizetése pl.: az ügyvéd előtt megtörténik, azonban az adós gazdálkodó szervezet nevében a szerző fél (vezető-tag) az adós céggel fennálló munkaviszonya keretében az ellenérték összegét pl.: jutalomként kifizeti saját magának.

A bírói gyakorlat (1/2011.(VI.15.) PK vélemény) szerint (a Ptk. 203.§ (2) bekezdésében írt törvényi vélelem hiányában is) **rosszhiszeműnek** minősül a szerző fél (feltevére, hogy a szerződéskötéskor tudott, vagy tudnia kellett a kötelezettet terhelő követelésről) akkor is, **ha az általa adott ellenszolgáltatás a jogosult kielégítésére alkalmatlan** pl.:

- az ellenértéket nem tényleges ellenszolgáltatással, hanem beszámítással teljesíti, vagy
- végrehajtás alól mentes vagyontárgyat juttat az adós-nak (a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 89.§-96/B.§), vagy
- tartási szerződést köt és természetbeni tartással teljesít, vagy
- életjáradéki szerződést köt, de az életjáradékot nem, vagy nem rendszeresen fizeti (BH 2012.9),
- ajándékozási szerződést köt, azonban az ajándékért cserébe holtig tartó haszonélvezeti jogot ad az adós-nak, illetve engedi, hogy az adós hitel fedezetéül zálogjoggal terhelje meg az ingatlant (BH 2008.155), vagy a gyermeke részére történik az ajándékozás, majd ezt követően a szülők megállapodnak, hogy az ajándékozás gyermektartásdíj fejében történt (BH 2011.307).

Ezen esetekben, ha az adós-nak nincs, vagy a tartozás fedezetére nincs elegendő vagyona, és a szerződéskö-

téskor a követelés, a keresetlevél benyújtásakor az igény fennáll, akkor a szerződés relatív hatálytalansága megállapítható.

A fedezetelvonó szerződés egyes esetei

A jogosult (NAV) kielégítési alapjának elvonása jellemzően az adós vagyonába tartozó valamely vagyontárgy tulajdonjogának átruházásával valósul meg. **Ilyen ügylet tipikusan: az adásvétel, a tartási szerződés, az életjáradéki szerződés, az ajándékozás vagy a gazdasági társaság részére történő nem pénzbeli hozzájárulás szolgáltatása.** Emellett azonban az átruházás megvalósulhat **forgalomképes vagyoni értékű jog átruházása, illetve valamely követelés engedményezése** útján is.

Fedezetelvonásra sor kerülhet továbbá **oly módon is, hogy a vagyontárgy tulajdonosa változatlanul a kötelezett marad, de** a vagyontárgyat fedezet-elvonási céllal, esetleg kifejezetten a többi hitelező megkárosításának szándékával megterhelik, pl.: **arra zálogjogot alapítanak.** Ennek következtében a végrehajtás során a zálogjogosult kielégítési elsőbbsége miatt a jogosult követelésének kielégítése jellemzően elmarad. A fedezetelvonás fogalmilag kizárt akkor, ha a szerző fél jogszabályban biztosított joga alapján él a követelése biztosításának lehetőségével.

Nincs szó fedezetelvonásról, ha pénz kölcsönadása történik. Ilyenkor a pénz helyébe, azzal azonos összegű követelés lép, ami szintén vagyontárgynak minősül. A Vht.110.§-a alapján a követelés lefoglalható, végrehajtás alá vonható. Ha a harmadik személy a követelés fenn álltát nem ismeri el, akkor vele szemben követelés behajtása iránti pert lehet indítani a Pp.385.§-a alapján.

Az előbbiekre is tekintettel a fedezetelvonó szerződés relatív hatálytalanságának megállapítása, végrehajtás túrére kötelezés iránti per nem jelent megoldást például a (színlelt) kölcsönadással megvalósuló fedezetelvonó ügylettel szemben, mely esetben a Cstv. 33/A.§, illetve Ctv. 118/A.§ szerinti pert lehet indítani, amennyiben annak egyéb feltételei is fennállnak. Azonban az egyéb vagyontárgyak elvonása esetén a jogérvényesítés ezen formája gyorsabb, olcsóbb és hatékonyabb a NAV számára mint az egyéb peres lehetőségek alkalmazása.

DR. HORVÁTH PÉTER JÁNOS